ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)
της 13ης Ιουλίου 2006 *

Στην υπόθεση C-74/04 P,

με αντικείμενο αίτηση αναιρέσεως δυνάμει του άρθρου 56 του Οργανισμού του Δικαστηρίου, ασκηθείσα στις 16 Φεβρουαρίου 2004,

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον W. Mölls, επικουρούμενο από τον H.-J. Freund, Rechtsanwalt, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

αναιρεσείουσα,

όπου ο έτερος διάδικος είναι:

η **Volkswagen AG**, με έδρα το Wolfsburg (Γερμανία), εκπροσωπούμενη από τους R. Bechtold και S. Hirsbrunner, Rechtsanwälte, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

προσφεύγουσα πρωτοδίκως,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. Rosas, πρόεδρο τμήματος, J. Malenovský, J.-P. Puissochet, S. von Bahr (εισηγητή) και U. Lõhmus, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: A. Tizzano
γραμματέας: K. Sztranc, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 29ης Σεπτεμβρίου 2005,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 17ης Νοεμβρίου 2005,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με την αίτησή της αναιρέσεως, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ζητεί την αναίρεση της αποφάσεως του Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της 3ης Δεκεμβρίου 2003 στην υπόθεση Τ-208/01, Volkswagen κατά Επιτροπής (Συλλογή 2003, σ. II-5141, στο εξής: αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση), με την οποία το Πρωτοδικείο ακύρωσε την απόφαση 2001/711/ΕΚ της Επιτροπής, της 29ης Ιουνίου 2001, σχετική με μια διαδικασία σύμφωνα με το άρθρο 81 της Συνθήκης ΕΚ (Υπόθεση COMP/F-2/36.693 — Volkswagen) (ΕΕ L 262, σ. 14, στο εξής: επίδικη απόφαση).

Το ιστορικό της διαφοράς και το νομικό πλαίσιο

2 Το ιστορικό της διαφοράς και το νομικό της πλαίσιο, όπως αυτά προκύπτουν από την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, μπορούν να συνοψισθούν ως ακολούθως.

3 Η Volkswagen AG (στο εξής: Volkswagen) είναι η ελέγχουσα εταιρία και η μεγαλύτερη επιχείρηση του ομίλου εταιριών Volkswagen, που δραστηριοποιείται στον τομέα της κατασκευής αυτοκινήτων. Τα αυτοκίνητα που κατασκευάζει η Volkswagen πωλούνται εντός της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, στο πλαίσιο ενός συστήματος επιλεκτικής και αποκλειστικής διανομής, από εμπόρους με τους οποίους η εν λόγω εταιρία έχει συνάψει σύμβαση εμπορικής αντιπροσωπεύσεως (στο εξής: σύμβαση εμπορικής αντιπροσωπεύσεως).

4 Σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 1, της συμβάσεως εμπορικής αντιπροσωπεύσεως, ως αυτή είχε κατά τους μήνες Σεπτέμβριο 1995 και Ιανουάριο 1998, η Volkswagen παραχωρεί στον αντιπρόσωπο ένα συμβατικό εδαφικό τομέα για το πρόγραμμα των παραδόσεων και την εξυπηρέτηση των πελατών μετά την πώληση των οχημάτων. Από την πλευρά του, ο αντιπρόσωπος αναλαμβάνει την υποχρέωση να προωθεί εντατικά, στον τομέα ευθύνης του, τις πωλήσεις και την εξυπηρέτηση των πελατών και να εκμεταλλεύεται κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο τις δυνατότητες της αγοράς. Κατά το άρθρο 2, παράγραφος 6 (προκειμένου για το κείμενο της συμβάσεως ως αυτό είχε κατά τον Ιανουάριο του 1989) ή παράγραφος 1 (προκειμένου για το κείμενο της συμβάσεως ως αυτό είχε κατά τους μήνες Σεπτέμβριο 1995 και Ιανουάριο 1998), ο αντιπρόσωπος αναλαμβάνει την υποχρέωση «να εκπροσωπεί και να προωθεί με κάθε τρόπο τα συμφέροντα της [Volkswagen], του τμήματος πωλήσεων της Volkswagen, καθώς και της μάρκας Volkswagen». Στη σύμβαση ορίζεται επίσης ότι «ο έμπορος θα πρέπει να συμμορφωθεί, για τον σκοπό αυτό, προς όλες τις συστάσεις που εξυπηρετούν τους στόχους της σύμβασης όσον αφορά την πώληση καινούργιων αυτοκινήτων Volkswagen και ανταλλακτικών, την εξυπηρέτηση των πελατών, την προώθηση των πωλήσεων, τη διαφήμιση, την κατάρτιση καθώς και τη διασφάλιση της απόδοσης των διαφόρων τομέων της Volkswagen». Τέλος, κατά το άρθρο 8, παράγραφος 1, της συμβάσεως εμπορικής αντιπροσωπεύσεως, «η Volkswagen AG κάνει μη δεσμευτικές συστάσεις όσον αφορά τις τιμές πώλησης και τις εκπτώσεις».

5 Στις 17 Ιουλίου 1997 και στις 8 Οκτωβρίου 1998, κατόπιν σχετικής καταγγελίας αγοραστή, η Επιτροπή απηύθυνε στη Volkswagen, κατ' εφαρμογή του άρθρου 11 του κανονισμού 17 του Συμβουλίου, της 6ης Φεβρουαρίου 1962, πρώτου κανονισμού εφαρμογής των άρθρων [81] και [82] της Συνθήκης (ΕΕ ειδ. έκδ. 08/001, σ. 25), αιτήσεις παροχής πληροφοριών σχετικά με την πολιτική της στο θέμα των τιμών και, ιδίως, σχετικά με τον καθορισμό της τιμής πωλήσεως του μοντέλου Volkswagen Passat στη Γερμανία. Η Volkswagen απάντησε στις αιτήσεις αυτές στις 22 Αυγούστου 1997 και στις 9 Νοεμβρίου 1998, αντιστοίχως.

6 Στις 22 Ιουνίου 1999, βάσει των παρασχεθεισών πληροφοριών, η Επιτροπή απηύθυνε στη Volkswagen ανακοίνωση αιτιάσεων, με την οποία της προσήψε παράβαση του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ, λόγω συμφωνίας την οποία είχε συνάψει με τους Γερμανούς αντιπροσώπους του δικτύου της διανομής για αυστηρή πειθαρχία ως προς την τιμή πωλήσεως του μοντέλου Volkswagen Passat.

7 Με την ανακοίνωσή της η Επιτροπή έκανε, ειδικότερα, λόγο για τρεις εγκυκλίους που η Volkswagen είχε απευθύνει στους Γερμανούς αντιπροσώπους της στις 26 Σεπτεμβρίου 1996, στις 17 Απριλίου 1997 και στις 26 Ιουνίου 1997, καθώς και για πέντε επιστολές που είχε αποστείλει σε ορισμένους από αυτούς στις 24 Σεπτεμβρίου 1996, στις 2 και 16 Οκτωβρίου 1996, στις 18 Απριλίου 1997 και στις 13 Οκτωβρίου 1998 (στο εξής, ομού: επίδικες συστάσεις).

8 Η Volkswagen απάντησε στην ως άνω ανακοίνωση αιτιάσεων με έγγραφο της 10ης Σεπτεμβρίου 1999, με το οποίο δέχθηκε ότι τα εκτεθέντα στην ανακοίνωση πραγματικά περιστατικά είναι, κατά βάση, αληθή. Η Volkswagen δεν ζήτησε ακρόαση.

9 Στις 15 Ιανουαρίου και στις 7 Φεβρουαρίου 2001 η Επιτροπή απηύθυνε στη Volkswagen δύο νέες αιτήσεις παροχής πληροφοριών, στις οποίες η Volkswagen απάντησε, αντιστοίχως, στις 30 Ιανουαρίου και στις 21 Φεβρουαρίου 2001.

10 Στις 6 Ιουλίου 2001 η Επιτροπή κοινοποίησε στην προσφεύγουσα την επίδικη απόφαση. Η απόφαση αυτή ορίζει τα εξής:

«*Άρθρο 1*

Η Volkswagen AG παρ[έβη] το άρθρο 81, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ επειδή καθόρισε τις τιμές πώλησης για το μοντέλο VW Passat κατά τρόπο που ανάγκασε τους συμβεβλημένους με αυτήν Γερμανούς εμπόρους να μη χορηγούν καμία έκπτωση ή να χορηγούν μικρές μόνον εκπτώσεις στους πελάτες.

Άρθρο 2

Λόγω της παράβασης για την οποία γίνεται λόγος στο άρθρο 1, επιβάλλεται στη Volkswagen AG πρόστιμο ύψους 30,96 εκατ[ομμυρίων] ευρώ.

[...]

Άρθρο 4

Η παρούσα απόφαση απευθύνεται στη Volkswagen AG, D-38436 Wolfsburg.

[...]»

Η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση

11 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 10 Σεπτεμβρίου 2001, η Volkswagen άσκησε προσφυγή, με την οποία ζήτησε την ακύρωση της επίδικης αποφάσεως και, επικουρικώς, τη μείωση του επιβαλλόμενου με αυτήν προστίμου.

12 Με τη σκέψη 32 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο, παραπέμποντας στη σκέψη 69 της αποφάσεώς του της 26ης Οκτωβρίου 2000, Τ-41/96, Bayer κατά Επιτροπής (Συλλογή 2000, σ. II-3383), έκρινε ότι η κατά το άρθρο 81, παράγραφος 1, ΕΚ έννοια της συμφωνίας, όπως αυτή ερμηνεύθηκε από τη νομολογία, στηρίζεται στη σύμπτωση των βουλήσεων δύο τουλάχιστον μερών, της οποίας η μορφή εκδηλώσεως δεν είναι σημαντική εφόσον η συμφωνία αυτή συνιστά πιστή αποτύπωση των βουλήσεων των μερών.

13 Με τη σκέψη 33 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο επισήμανε ότι, όπως προκύπτει ομοίως από τη νομολογία, όταν μια απόφαση του κατασκευαστή συνιστά μονομερή συμπεριφορά της επιχειρήσεως, η απόφαση αυτή εκφεύγει της απαγορεύσεως του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ (βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις του Δικαστηρίου της 25ης Οκτωβρίου 1983, 107/82, AEG κατά Επιτροπής, Συλλογή 1983, σ. 3151, σκέψη 38, και της 17ης Σεπτεμβρίου 1985, 25/84 και 26/84, Ford κατά Επιτροπής, Συλλογή 1985, σ. 2725, σκέψη 21, καθώς και προμνημονευθείσα απόφαση Bayer κατά Επιτροπής, σκέψη 66).

14 Με τη σκέψη 35 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως το Πρωτοδικείο επισήμανε ότι πρέπει να διακρίνονται οι περιπτώσεις στις οποίες μια επιχείρηση λαμβάνει ένα μέτρο πράγματι μονομερές και, συνεπώς, χωρίς τη ρητή ή σιωπηρή συμμετοχή άλλης επιχειρήσεως, από εκείνες στις οποίες ο μονομερής χαρακτήρας του μέτρου είναι αποκλειστικά φαινομενικός. Ενώ οι πρώτες περιπτώσεις δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ, όταν ο μονομερής χαρακτήρας του μέτρου είναι απλώς φαινομενικός πρέπει να θεωρηθεί ότι υφίσταται συμφωνία

μεταξύ επιχειρήσεων και, συνεπώς, οι περιπτώσεις αυτές μπορούν να εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του εν λόγω άρθρου. Τούτο συμβαίνει, μεταξύ άλλων, στην περίπτωση πρακτικών και μέτρων που περιορίζουν τον ανταγωνισμό και τα οποία, μολονότι λαμβάνονται κατά φαινόμενο μονομερώς από τον κατασκευαστή στο πλαίσιο των συμβατικών σχέσεών του με τους μεταπωλητές του, τυγχάνουν της, έστω και σιωπηρής, συναινέσεως των εν λόγω μεταπωλητών (προμνημονευθείσα απόφαση Bayer κατά Επιτροπής, σκέψη 71).

15 Με τη σκέψη 38 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι δεν αποδείχθηκε ότι οι επίδικες συστάσεις είχαν τεθεί άμεσα σε εφαρμογή.

16 Με τη σκέψη 39 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο επισήμανε ότι, για τη διαπίστωση της υπάρξεως συμφωνίας κατά την έννοια του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ, η Επιτροπή στηρίχθηκε, κυρίως, στο επιχείρημα ότι οι αντιπρόσωποι της Volkswagen είχαν αποδεχθεί σιωπηρώς την πολιτική διανομής της κατά την υπογραφή της συμβάσεως εμπορικής αντιπροσωπεύσεως.

17 Με τη σκέψη 43 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο επισήμανε ότι η θέση της Επιτροπής ισοδυναμεί με τον ισχυρισμό ότι ένας αντιπρόσωπος που υπέγραψε σύμβαση εμπορικής αντιπροσωπεύσεως σύμφωνη με το δίκαιο του ανταγωνισμού θεωρείται ότι, με την υπογραφή αυτή, αποδέχθηκε εκ των προτέρων μια μεταγενέστερη παράνομη εξέλιξη της συμβάσεως αυτής, ενώ, λόγω ακριβώς του σύμφωνου με το δίκαιο του ανταγωνισμού χαρακτήρα της, η εν λόγω σύμβαση δεν παρείχε στον αντιπρόσωπο τη δυνατότητα να προβλέψει μια τέτοια εξέλιξη.

18 Με τη σκέψη 45 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι είναι δυνατόν μια συμβατική εξέλιξη να θεωρηθεί ότι έγινε εκ των προτέρων αποδεκτή, από και λόγω της υπογραφής νόμιμης συμβάσεως εμπορικής αντιπροσωπεύσεως, όταν πρόκειται για νόμιμη συμβατική εξέλιξη η οποία είτε προβλέπεται από τη σύμβαση είτε είναι εξέλιξη που ο αντιπρόσωπος, δεν μπορεί, λαμβανομένων υπόψη των συναλλακτικών ηθών ή της νομοθεσίας, να αρνηθεί.

Αντιθέτως, κατά το Πρωτοδικείο, μια παράνομη συμβατική εξέλιξη δεν μπορεί να θεωρηθεί εκ των προτέρων αποδεκτή, από και λόγω της υπογραφής νόμιμης συμβάσεως διανομής.

19 Με τη σκέψη 46 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι εσφαλμένα η Επιτροπή υποστήριξε ότι η υπογραφή της συμβάσεως εμπορικής αντιπροσωπεύσεως από τους αντιπροσώπους της Volkswagen συνεπάγεται την εκ μέρους τους αποδοχή των επίδικων συστάσεων.

20 Με τη σκέψη 47 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι η Επιτροπή προέβη σε εσφαλμένη ερμηνεία της νομολογίας που επικαλείται προς στήριξη της θέσεώς της, καθόσον αυτή υποστηρίζει ότι, σύμφωνα με την προμνημονευθείσα απόφαση του Δικαστηρίου AEG κατά Επιτροπής, την επίσης προμνημονευθείσα απόφαση Ford κατά Επιτροπής, και την απόφαση της 24ης Οκτωβρίου 1995, C-70/93, Bayerische Motorenwerke (Συλλογή 1995, σ. I-3439), καθώς και σύμφωνα με την απόφαση του Πρωτοδικείου της 6ης Ιουλίου 2000, T-62/98, Volkswagen κατά Επιτροπής (Συλλογή 2000, σ. II-2707), δεν είναι αναγκαίο, τουλάχιστον σε συστήματα επιλεκτικής διανομής όπως αυτό της συγκεκριμένης περιπτώσεως, να αναζητείται η συναίνεση σε σύσταση του αντιπροσωπευόμενου στη συμπεριφορά που ο αντιπρόσωπος υιοθετεί στο πλαίσιο της συστάσεως αυτής, επί παραδείγματι μετά τη λήψη της, και ότι η συναίνεση αυτή θα έπρεπε να θεωρείται καταρχήν δεδομένη, για τον λόγο και μόνον ότι ο αντιπρόσωπος έχει ενταχθεί στο δίκτυο διανομής.

21 Με τη σκέψη 56 της προσβαλλόμενης αποφάσεως το Πρωτοδικείο επισήμανε ότι, όπως προκύπτει με σαφήνεια, η άποψη της Επιτροπής ανατρέπεται με τις αποφάσεις του Δικαστηρίου της 12ης Ιουλίου 1979, 32/78 και 36/78 έως 82/78, BMW Belgium κατά Επιτροπής (Συλλογή τόμος 1979/II, σ. 177), και της 11ης Ιανουαρίου 1990, C-277/87, Sandoz prodotti farmaceutici κατά Επιτροπής (Συλλογή 1990, σ. I-45), καθώς και με την προμνημονευθείσα απόφαση του Πρωτοδικείου Bayer κατά Επιτροπής, τις οποίες επικαλέσθηκε η Volkswagen προς στήριξη της προσφυγής της. Κατά το Πρωτοδικείο, όλες αυτές οι αποφάσεις επιβεβαιώνουν πράγματι ότι, προκειμένου να μπορεί να διαπιστωθεί η ύπαρξη συμφωνίας κατά την έννοια του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ, πρέπει να αποδεικνύεται η σύμπτωση βουλήσεων. Επιπλέον, αυτή η σύμπτωση βουλήσεων πρέπει να αφορά συγκεκριμένη συμπεριφορά, η οποία πρέπει, συνεπώς, να είναι γνωστή στα μέρη όταν αυτά την αποδέχονται.

22 Με τη σκέψη 61 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο αποφάνθηκε επί του επιχειρήματος που η Επιτροπή προέβαλε επικουρικώς, κατά το οποίο, ακόμη και αν γινόταν δεκτό ότι η ρήτρα επιφυλάξεως είναι αναγκαία στη σύμβαση εμπορικής αντιπροσωπεύσεως προκειμένου να μπορεί να βεβαιωθεί ότι οι επίδικες συστάσεις αποτελούν μέρος της συμβάσεως αυτής, το άρθρο 2, παράγραφος 1 ή 6, της εν λόγω συμβάσεως θα έπρεπε να θεωρηθεί τέτοια ρήτρα.

23 Το Πρωτοδικείο απέρριψε το επικουρικώς προβληθέν επιχείρημα, επισημαίνοντας, με τη σκέψη 63 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι το άρθρο 2, παράγραφος 1 ή 6, της συμβάσεως εμπορικής αντιπροσωπεύσεως, μπορεί να ερμηνευθεί μόνον ως αναφερόμενο αποκλειστικά σε σύννομα μέσα. Κατά το Πρωτοδικείο, η υποστήριξη της αντίθετης απόψεως θα ισοδυναμούσε με την εξαγωγή από μια τέτοια συμβατική ρήτρα, που έχει ουδέτερη διατύπωση, του συμπεράσματος ότι οι αντιπρόσωποι δεσμεύονται από παράνομη συμφωνία. Με τη σκέψη 64 της εν λόγω αποφάσεως, το Πρωτοδικείο προσέθεσε ότι το άρθρο 8, παράγραφος 1, της συμβάσεως εμπορικής αντιπροσωπεύσεως έχει ομοίως ουδέτερη διατύπωση ή μάλλον διατύπωση που αποκλείει τη δυνατότητα της Volkswagen να εκδίδει δεσμευτικές συστάσεις για τιμές.

24 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Πρωτοδικείο ακύρωσε την επίδικη απόφαση.

Τα αιτήματα των διαδίκων και ο λόγος αναιρέσεως

25 Η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο να αναιρέσει την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, να αναπέμψει την υπόθεση ενώπιον του Πρωτοδικείου και να καταδικάσει τη Volkswagen στα δικαστικά έξοδα.

26 Προς στήριξη της αιτήσεως της αναιρέσεως, η Επιτροπή προβάλλει ένα και μόνο λόγο, αντλούμενο από παράβαση, εκ μέρους του Πρωτοδικείου, του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ.

27 Η Volkswagen ζητεί την απόρριψη της αιτήσεως αναιρέσεως και την καταδίκη της Επιτροπής στα δικαστικά έξοδα.

Επί της αιτήσεως αναιρέσεως

Επιχειρήματα των διαδίκων

28 Με τον προβαλλόμενο λόγο αναιρέσεως, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι το Πρωτοδικείο αγνόησε τις διατάξεις του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ, καθόσον έκρινε ότι οι επίδικες συστάσεις δεν συνιστούσαν συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων κατά την έννοια της πάγιας νομολογίας του Δικαστηρίου.

29 Η Επιτροπή επισημαίνει ότι, σύμφωνα με την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η ένταξη ενός αντιπροσώπου σε επιλεκτικό δίκτυο διανομής συνεπάγεται την εκ μέρους του ρητή ή σιωπηρή αποδοχή της πολιτικής διανομής του κατασκευαστή (προμνημονευθείσες αποφάσεις AEG κατά Επιτροπής, σκέψη 38· Ford κατά Επιτροπής, σκέψη 21, και απόφαση της 6ης Ιανουαρίου 2004, C-2/01 P και C-3/01 P, BAI και Επιτροπή κατά Bayer, Συλλογή 2004, σ. I-23, σκέψη 144).

30 Η Επιτροπή προσθέτει ότι, κατά πάγια επίσης νομολογία, η σύσταση την οποία απευθύνει ένας κατασκευαστής αυτοκινήτων στους συμβεβλημένους διανομείς του δεν αποτελεί μονομερή πράξη αποκλειόμενη του πεδίου εφαρμογής του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ, αλλά συμφωνία κατά την έννοια της διατάξεως αυτής, όταν αυτή εντάσσεται σε ένα σύστημα διαρκών εμπορικών σχέσεων διεπομένων από προϋφιστάμενη γενική συμφωνία (βλ. προμνημονευθείσες αποφάσεις Ford κατά Επιτροπής, σκέψη 2, και Bayerische Motorenwerke, σκέψεις 15 και 16, καθώς και απόφαση της 18ης Σεπτεμβρίου 2003, C-338/00 P, Volkswagen κατά Επιτροπής, Συλλογή 2003, σ. I-9189, σκέψη 60).

31 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση δεν λαμβάνει υπόψη τη νομολογία αυτή και ότι είναι ασυμβίβαστη με τη φύση των συστημάτων επιλεκτικής διανομής.

32 Κατά την Επιτροπή, ο αντιπρόσωπος, υπογράφοντας τη σύμβαση εμπορικής αντιπροσωπεύσεως, αποδέχεται μέτρα δυνάμενα να ενταχθούν στο μέλλον στο πλαίσιο που ορίζεται από τη σύμβαση. Υποστηρίζει ότι, εν αντιθέσει προς τη θέση που διατύπωσε το Πρωτοδικείο με τις σκέψεις 45 και 56 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, για να θεωρηθούν τα μέτρα αυτά συμφωνίες κατά την έννοια του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ, δεν είναι αναγκαίο να προβλέπονται από τη σύμβαση ή να είναι σύννομα.

33 Η Volkswagen υποστηρίζει ότι η εκ μέρους του Πρωτοδικείου ερμηνεία της έννοιας της συμφωνίας συνάδει απολύτως με τη νομολογία του Δικαστηρίου και με την εν λόγω διάταξη της Συνθήκης ΕΚ.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

34 Η Επιτροπή υποστηρίζει, κατ' ουσίαν, ότι συνιστά νομικό σφάλμα η εκ μέρους του Πρωτοδικείου παραγνώριση του γεγονότος ότι, υπογράφοντας μια σύμβαση εμπορικής αντιπροσωπεύσεως, ο αντιπρόσωπος συναινεί εκ των προτέρων σε όλα τα μέτρα που λαμβάνει ο κατασκευαστής αυτοκινήτων στο πλαίσιο της συμβατικής αυτής σχέσεως.

35 Προς στήριξη της θέσεως της, η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι, κατά πάγια νομολογία, η σύσταση την οποία απευθύνει ένας κατασκευαστής αυτοκινήτων στους συμβεβλημένους διανομείς του δεν αποτελεί μονομερή πράξη, αλλά συμφωνία κατά την έννοια του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ, όταν εντάσσεται σε ένα πλαίσιο διαρκών εμπορικών σχέσεων διεπομένων από προϋφιστάμενη γενική συμφωνία.

36 Από τη νομολογία, όμως, την οποία επικαλείται η Επιτροπή δεν προκύπτει κατ' ανάγκη ότι όλες οι συστάσεις τις οποίες απευθύνει ένας κατασκευαστής αυτοκινήτων στους αντιπροσώπους του αποτελούν συμφωνίες κατά την έννοια του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ και ότι η Επιτροπή απαλλάσσεται από την υποχρέωση να αποδείξει τη σύμπτωση των βουλήσεων των μερών της συμβάσεως εμπορικής αντιπροσωπεύσεως σε μία εκάστη των περιπτώσεων.

37 Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το Πρωτοδικείο ορθώς επισήμανε, με τις σκέψεις 30 έως 34 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι, για να αποτελεί μια κατά φαινόμενο μονομερής πράξη ή συμπεριφορά συμφωνία κατά την έννοια του 81, παράγραφος 1, ΕΚ, αρκεί να συνιστά αυτή έκφραση της συμπτώσεως βουλήσεων δύο τουλάχιστον μερών, ενώ η μορφή με την οποία εκδηλώνεται η σύμπτωση αυτή δεν αποτελεί καθοριστικό παράγοντα.

38 Όπως επισημαίνει η Volkswagen στο σημείο 29 του υπομνήματός της απαντήσεως στην αίτηση αναιρέσεως, η αντίθετη λύση θα είχε ως αποτέλεσμα την αντιστροφή του βάρους αποδείξεως ως προς την παράβαση των κανόνων του ανταγωνισμού και θα συνεπαγόταν παραβίαση της αρχής του τεκμηρίου αθωότητας.

39 Η βούληση των μερών μπορεί να συνάγεται τόσο από ρήτρες της οικείας συμβάσεως εμπορικής αντιπροσωπεύσεως όσο και από τη συμπεριφορά των μερών, και, ιδίως από ενδεχόμενη σιωπηρή συναίνεση των αντιπροσώπων στη σύσταση που απευθύνει ο κατασκευαστής (βλ., υπό την έννοια αυτή, προμνημονευθείσα απόφαση της 18ης Σεπτεμβρίου 2003, Volkswagen κατά Επιτροπής, σκέψεις 61 έως 68).

40 Εν προκειμένω, όσον αφορά την πρώτη περίπτωση, η Επιτροπή συνήγαγε τη σύμπτωση των βουλήσεων των μερών αποκλειστικά από τις ρήτρες της συγκεκριμένης συμβάσεως εμπορικής αντιπροσωπεύσεως. Το Πρωτοδικείο όφειλε εν συνεχεία, όπως και έπραξε, να εξετάσει αν οι επίδικες συστάσεις περιλαμβάνονται ρητώς στη σύμβαση εμπορικής αντιπροσωπεύσεως ή, τουλάχιστον, αν οι ρήτρες της συμβάσεως αυτής επιτρέπουν στον κατασκευαστή αυτοκινήτων να απευθύνει τέτοιες συστάσεις.

41 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, με τη σκέψη 20 της προμνημονευθείσας αποφάσεως Ford κατά Επιτροπής, το Δικαστήριο απέρριψε επιχείρημα αντλούμενο από τον φερόμενο μονομερή χαρακτήρα ορισμένων μέτρων επιλεκτικής διανομής αυτοκινήτων, επισημαίνοντας ότι οι συμβάσεις εμπορικής αντιπροσωπεύσεως πρέπει κατ' ανάγκη να καταλείπουν στον κατασκευαστή τη δυνατότητα ρυθμίσεως ορισμένων ζητημάτων με μεταγενέστερες αποφάσεις και ότι τέτοιες αποφάσεις προβλέπονταν ρητώς στο παράρτημα 1 της εν λόγω συμβάσεως εμπορικής αντιπροσωπεύσεως.

42 Ομοίως, με τη σκέψη 64 της προμνημονευθείσας αποφάσεως της 18ης Σεπτεμβρίου 2003, Volkswagen κατά Επιτροπής, το Δικαστήριο έκρινε ότι το Πρωτοδικείο ορθώς αποφάνθηκε ότι μέτρα που είχε λάβει η Volkswagen για τον περιορισμό των παραδόσεων αυτοκινήτων οχημάτων στους Ιταλούς αντιπροσώπους, τα οποία σκοπούσαν σαφώς στον αποκλεισμό των επανεξαγωγών από την Ιταλία, εντάσσονταν στο πλαίσιο των διαρκών εμπορικών σχέσεων μεταξύ των μερών της συμβάσεως εμπορικής αντιπροσωπεύσεως, καθόσον το Πρωτοδικείο είχε στηριχθεί ιδίως στο γεγονός ότι η εν λόγω σύμβαση εμπορικής αντιπροσωπεύσεως προέβλεπε τη δυνατότητα περιορισμού τέτοιων παραδόσεων.

43 Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να επισημανθεί ότι από τη νομολογία του Δικαστηρίου δεν προκύπτει ότι ο σύμφωνος ή μη χαρακτήρας των ρητρών της συμβάσεως εμπορικής αντιπροσωπεύσεως με τους κανόνες του ανταγωνισμού είναι κατ' ανάγκη καθοριστικής σημασίας στο πλαίσιο της εξετάσεως αυτής. Επομένως, το Πρωτοδικείο υπέπεσε σε νομικό σφάλμα, καθόσον, με τις σκέψεις 45 έως 46 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, έκρινε ότι δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι ρήτρες σύμφωνες με τους κανόνες του ανταγωνισμού επιτρέπουν αντίθετες προς τους κανόνες αυτούς συστάσεις.

44 Συγκεκριμένα, δεν δύναται να αποκλεισθεί εκ προοιμίου ότι μια σύσταση, η οποία είναι αντίθετη προς τους κανόνες του ανταγωνισμού, μπορεί να θεωρηθεί επιτρεπόμενη από ρήτρες συμβάσεως εμπορικής αντιπροσωπεύσεως οι οποίες είναι κατά φαινόμενο ουδέτερες.

45 Συνεπώς, το Πρωτοδικείο όφειλε, προκειμένου να μην υποπέσει σε νομικό σφάλμα, να εξετάσει κατά περίπτωση τις ρήτρες της συμβάσεως εμπορικής αντιπροσωπεύσεως, συνεκτιμώντας, ενδεχομένως, όλους τους ασκούντες επιρροή παράγοντες, όπως τους επιδιωκόμενους από τη σύμβαση σκοπούς, και λαμβάνοντας υπόψη το οικονομικό και νομικό πλαίσιο εντός του οποίου συνήφθη η σύμβαση.

46 Όσον αφορά τη δεύτερη περίπτωση, ήτοι την περίπτωση κατά την οποία δεν υφίστανται συναφείς συμβατικές διατάξεις, η ύπαρξη συμφωνίας κατά την έννοια του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ προϋποθέτει τη ρητή ή σιωπηρή συναίνεση των αντιπροσώπων στο μέτρο που λαμβάνει ο κατασκευαστής αυτοκινήτων (βλ., υπό την έννοια αυτή, μεταξύ άλλων, προμνημονευθείσα απόφαση BMW Belgium κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψεις 28 έως 30).

47 Εν προκειμένω, δεδομένου ότι η Επιτροπή δεν προέβαλε ισχυρισμό περί ρητής ή σιωπηρής συναινέσεως των αντιπροσώπων, η δεύτερη αυτή περίπτωση δεν παρουσιάζει ενδιαφέρον στο πλαίσιο της παρούσας διαφοράς.

48 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι, προκειμένου να διαπιστώσει αν οι επίδικες συστάσεις εντάσσονταν στο πλαίσιο των εμπορικών σχέσεων μεταξύ της Volkswagen και των αντιπροσώπων της, το Πρωτοδικείο όφειλε να εξετάσει αν οι συστάσεις αυτές προβλέπονταν ή επιτρέπονταν από τις ρήτρες της συμβάσεως εμπορικής αντιπροσωπεύσεως, λαμβάνοντας υπόψη τους επιδιωκόμενους από τη σύμβαση σκοπούς και το οικονομικό και νομικό πλαίσιο εντός του οποίου συνήφθη η σύμβαση.

49 Όσον αφορά, εν προκειμένω, την εκ μέρους του Πρωτοδικείου ερμηνεία των ρητρών της συμβάσεως εμπορικής αντιπροσωπεύσεως, πρέπει να υπομνησθεί ότι από τα άρθρα 225 ΕΚ και 58, πρώτο εδάφιο, του Οργανισμού του Δικαστηρίου προκύπτει ότι το Πρωτοδικείο είναι το μόνο αρμόδιο, αφενός, για τη διαπίστωση των πραγματικών περιστατικών, πλην της περιπτώσεως κατά την οποία η

ανακρίβεια του περιεχομένου των διαπιστώσεών του οφείλεται στα υποβληθέντα σ' αυτό στοιχεία της δικογραφίας, και, αφετέρου, για την εκτίμηση των πραγματικών αυτών περιστατικών. Εφόσον το Πρωτοδικείο έχει εξακριβώσει ή εκτιμήσει τα πραγματικά περιστατικά, το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να ασκήσει, δυνάμει του άρθρου 225 ΕΚ, έλεγχο ως προς τον νομικό χαρακτηρισμό των πραγματικών αυτών περιστατικών και τις έννομες συνέπειες που το Πρωτοδικείο συνήγαγε (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 17ης Δεκεμβρίου 1998, C-185/95 P, Baustahlgewebe κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. I-8417, σκέψη 23).

50 Όσον αφορά τις ρήτρες της συμβάσεως εμπορικής αντιπροσωπεύσεως, το Πρωτοδικείο έκρινε κυριαρχικώς, με τη σκέψη 2 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι κατά το άρθρο 2, παράγραφος 1 ή 6, της συμβάσεως αυτής ο αντιπρόσωπος δεσμεύεται να διασφαλίζει τα συμφέροντα του δικτύου διανομής Volkswagen και του σήματος Volkswagen και να συμμορφώνεται, για τον σκοπό αυτό, προς όλα τα μέτρα που σκοπούν στην εκτέλεση της συμβάσεως όσον αφορά τη διανομή καινούργιων αυτοκινήτων και την προώθηση των πωλήσεων.

51 Από τη σκέψη 2 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως προκύπτει επίσης ότι, κατά το άρθρο 8, παράγραφος 1, της συμβάσεως εμπορικής αντιπροσωπεύσεως, η Volkswagen απευθύνει μη δεσμευτικές συστάσεις όσον αφορά τις τιμές πωλήσεως και τις εκπτώσεις.

52 Με τις σκέψεις 62 έως 68 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο έκρινε, στο πλαίσιο της συγκεκριμένης εκτιμήσεως της συμβάσεως εμπορικής αντιπροσωπεύσεως, ότι δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι τα εν λόγω άρθρα επέτρεπαν στη Volkswagen να απευθύνει δεσμευτικές συστάσεις στους αντιπροσώπους όσον αφορά την τιμή πωλήσεως των καινούργιων οχημάτων και αποφάνθηκε ότι οι επίδικες συστάσεις δεν συνιστούν συμφωνία κατά την έννοια του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ.

53 Το Πρωτοδικείο εκτίμησε ορθώς το περιεχόμενο των ρητρών της συμβάσεως εμπορικής αντιπροσωπεύσεως βάσει της διατυπώσεώς τους. Εντούτοις, το Δικαστήριο δεν είναι, καταρχήν, αρμόδιο να ελέγξει, στο πλαίσιο της αιτήσεως αναιρέσεως, την εκτίμηση του Πρωτοδικείου κατά την οποία οι ρήτρες αυτές έχουν ουδέτερη διατύπωση ή μάλλον διατύπωση που αποκλείει τη δυνατότητα της

Volkswagen να εκδίδει δεσμευτικές συστάσεις για τιμές. Πρέπει πάντως να επισημανθεί ότι η συλλογιστική του Πρωτοδικείου ενέχει νομικό σφάλμα, καθόσον το Πρωτοδικείο έκρινε ότι ρήτρες σύμφωνες με τους κανόνες του ανταγωνισμού δεν μπορούν να θεωρούνται ως επιτρέπουσες αντίθετες προς τους κανόνες αυτούς συστάσεις.

54 Εντούτοις, το νομικό αυτό σφάλμα δεν ασκεί επιρροή στο βάσιμο του συμπεράσματος στο οποίο κατέληξε το Πρωτοδικείο, κατά το οποίο οι επίδικες συστάσεις δεν μπορούν, εν προκειμένω, να θεωρηθούν «συμφωνία» κατά την έννοια του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ.

55 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το Πρωτοδικείο ορθώς έκρινε, με τη σκέψη 68 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι επεβάλλετο η ακύρωση της επίδικης αποφάσεως αποφάσεως.

56 Επομένως, η αίτηση αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμη.

Επί των δικαστικών εξόδων

57 Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, το οποίο τυγχάνει εφαρμογής στην αναιρετική διαδικασία δυνάμει του άρθρου 118 του ιδίου κανονισμού, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του αντιδίκου. Δεδομένου ότι η Volkswagen ζήτησε την καταδίκη της Επιτροπής και η Επιτροπή ηττήθηκε, πρέπει αυτή να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τρίτο τμήμα) αποφασίζει:

1) Απορρίπτει την αίτηση αναιρέσεως.

2) Καταδικάζει την Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στα δικαστικά έξοδα.

(υπογραφές)